

pònuda ž	nabídka
pònuđen, -a, -o	nabídnutý
põtšišan, -a, -o	ostřihany
pouzďanje s	spolehnutí, důvěra
pövöljan, -ljna, -ljno	příznivý
pòvršan, -šna, -šno	povrchní
povúci se, povúčem se	stáhnout se
prìmedba ž	poznámka, připomínka
pròsiktati, -kčēm	zasyčet
prostòta ž	zde: jednoduchost
punòletan, -tna, -tno	plnoletý
razjárìti, ràzjárìm	zde: rozzuřit
samopouzďanje s	sebevědomí
savíjati, sàvijām	zde: svinovat
skìcirān, -a, -o	načrtnutý
sòčan, -čna, -čno	šťavnatý
stèci, stèčēm	získat, dosáhnout čeho, nabýt
strpljénje s	trpělivost
tāčnòst ž	přesnost
tûtor m	peručník
ùctiv, -a, -o	zdvořilý
ùzdah m	povzdech, vzdech
uznemírìti, -nèmìrìm	znepokojit
vàljda	snad, pravděpodobně
vàrati se, -ām se	mýlit se
zàčuđen, -a, -o	překvapený, udivený
zakàsnelì, -ā, -ō	opožděný
zāmìsao ž	idea, myšlenka, úmysl
žutokljúnac m	holobrádek

B/ Mluvnice

Věty podmínkové

Pogodbene (kondicionalne) rečenice

Věta podmínková vyjadřuje podmínku, za které může nastat děj věty řídicí. S řídicí větou se spojuje spojovacími

výrazy ako, kad(a), da a částicí li v postavení za přísudkem.

Ako bude imao želju za to, počeo bih ga učiti počecima violine.

Kad budu videli, misliće i kazaće da si kukavica. Da sam se setila, mogla sam i ja da se bolje obučem.

Saznaju li za to, vi odavde nećete glave izneti.

Podle toho, zda jde o podmínku skutečnou, možnou nebo neskutečnou, rozlišují se tři druhy vět podmínkových:

1. věta skutečná (reálná) - realna rečenica,
2. věta neskutečná (ireálná) - irealna rečenice,
3. věta možná (potenciální) - potencijalna rečenica.

1. Věta skutečná vyjadřuje podmínku, která skutečně existuje, existovala nebo bude existovat, nebo kterou považujeme za reálnou. Je uvozena nejčastěji spojkou ako, která se pojí s indikativem nebo kondicionálem.

Ako to uradim, napisaću ti.

Ako bih to uradio, napisao bih ti.

2. Věta neskutečná, ireálná vyjadřuje podmínku neskutečnou, myšlenou, podmínku, která se pouze předpokládá. Je uvozena:

- a) spojením da + prézens nedokonavých sloves (pokud jde o podmínku nerealizovatelnou v přítomnosti),
- b) spojením da + perfektum (pokud jde o podmínku, která se v minulosti nerealizovala).
- c) Ve větě ireálné lze jako spojovacího výrazu používat spojovacího výrazu kad + kondicionál.

Ve všech případech je ve větě řídicí kondicionál.

Da mogu, uradio bih to.

Da sam mogao, uradio bih to.

Kad bih mogao, uradio bih to.

3. Věta možná, potenciální vyjadřuje podmínku, kterou mluvčí považuje za možnou. Vedlejší věta je uvozena spoje-

vacími výrazy ako, kad, ukoliko, li. Sloveso ve větě řídící je ve tvaru kondicionálu, futuru nebo imperativu; sloveso věty vedlejší je v kondicionálu.

Ako ne bih doputovao, išli biste bez mene.

Ako ne bih došao, ići ćete bez mene.

Ako ne bih došao, idite bez mene.

Věty podmínkové se neoddělují čárkou. V případech, kdy je věta podmínková v inverzi nebo je vztah mezi větou řídící a podmínkovou volnějši, čárka se píše.

Věty přípustkové Dopusne (koncezivne) rečenice

Věta přípustková vyjadřuje přípustku, tj. okolnost, která je v rozporu s obsahem věty řídící. Nejdůležitější spojky a spojovací výrazy jsou: iako, mada, premda, i kad, i pored toga što, makar dá (što). Věty s těmito spojkami vyjadřují okolnost nepříznivou pro uskutečnění děje věty řídící, ale tento děj se přesto realizuje.

Dalším typem přípustkových vět jsou věty, v nichž je vyjádřena pouze možná okolnost, která by nezabránila uskutečnění děje ve větě řídící, ani kdyby tato okolnost reálně existovala. Jsou to věty tzv. podmínkově přípustkové. Uvozují se nejčastěji spojkami: pa makar, pa ma + příčestí minulé, da, pa da + prezens. Používá se rovněž opisný imperativ se slovem "neka".

Přípustkové věty s odstínem libovolnosti jsou uvozeny spojovacími výrazy: ma koliko, ma kako + příčestí minulé.

Přípustka se může vyjádřit i asyndeticky (beze spojek) příčestím minulým, mezi něž se vkládá zápornka "ne".

Došao je na vreme iako je bio bolestan.

Došao je u školu mada se još nije osećao dobro.

Učiniće to ako i pogine (i kdyby měl zahynout).

Da je od zlata, ne verujem mu.

Doći ćemo makar i sneg padao.

On će to kupiti i kad bi potrešio sav novac.
Život ma koliko bio težak, uvek ima radosti.
Ma kako to izgledalo nevjerojatnim, on je nespo-
soban da nešto učini samostalno.
Radio ne radio, on nikad neće biti zadovoljan.

Věty přípustkové se od věty řídicí neoddělují čárkou.
Čárka se píše pouze tehdy, když věta přípustková předchází
větě hlavní, nebo je k větě hlavní dodatečně připojena.

Iako je o tome znao, ništa nam nije kazao.
Otići ću, ma se nikad ne vratio.

Věty místní Mesne rečenice

Věty místní jsou vedlejší věty, které vyjadřují místní realizaci děje řídicí věty. Vztahují se k řídicí větě nebo k nějakému jejímu členu jako jeho určení, ať už adverbialního nebo apozitivního charakteru. Pokud jsou použity adverbialně, neoddělují se čárkou. V apozitivním významu se čárka píše. Čárka se rovněž píše, jsou-li místní věty použity v inverzi, tj. před větou řídicí. Jako spojovací výrazy s větou řídicí se používají příslovce: gde, kuda, kamo, otkud(a), odakle apod., a to dvěma způsoby:

a) Místo konání děje řídicí věty určují bezprostředně.

Dirnuo sam ga malo gde boli.

On ti odmah kaže kuda ide i otkud dolazi.

b) Místo konání děje řídicí věty určují zprostředkovaně pomocí nějakého odkazovacího slova (tamo, onamo apod.).

Nagovara igumana da ga šalje onamo odakle je došao.

Stigao je tamo gde je želeo.

III. Věty vztažné Odnosne (relativne) rečenice

Vztažná věta je závislá, vedlejší věta, která se vzta-

huje k nějakému členu v řídící větě nebo k celé větě řídící. Ze syntaktického hlediska nejčastěji blíže určuje samostatný druh slov, nějaké jméno nebo celou větu. Vztažné věty jsou převážně atributivní (přívlastkové) nebo apozitivní (přístavkové) povahy.

To je bila prva skulptura koju je on uradio. Svojim očima gledao je sad fra Jozo rezbarije na mramornoj tavanici, koje su toliko dugo bile glavni predmet razgovora u njihovoj dolini.

Vztažné věty přívlastkové určují dosud neznámé pojmy, uvozují se zájmeny koji, što, kakav, kolik, koliko, čiji, ko apod. a neoddělují se čárkou.

Nije hteo da bude smetenjak i rudonja koji ništa iz svoje glave ne može izmisliti.

Ve větě řídící stávají někdy odkazovací slova, obvykle ukazovací zájmena: taj, ta, to, onaj, ona, ono, takav, takva, takvo. Může však jít i o jiná zájmena, nejčastěji neurčitě zájmeno "neki". Použití těchto odkazovacích slov není nezbytné.

Svaki onaj koji se hteo nazvati klesarom gledao je u Živoradov primer.

Vztažné věty přístavkové blíže určují již určené, známé pojmy. Pravidelně se od řídící věty oddělují čárkou.

Klesari su vazda govorili o čukununu najvećeg među svim Srbljima klesarima, koji je zapis o svom umeću ostavio na pročelju mramorne studeničke crkve.

Kvalitativní určení pojmu, k němuž se vztahují, se vyjadřuje zájmenem "kakav, kakva, kakvo", a kvantitativní - zájmenem "kolik, kolika, koliko".

Bilo je to tako oštro i skupoceno dleto, kakvo se jedino među klesarima može naći. Svako je dobio novca koliko je zaradio.

Vyjadruje-li vztažná věta přivlastňovací vztah, spojuje se se svou řídící větou přivlastňovacím zájmenem "čiji, čija, čije".

Klesari su se ugledali na Živorada, o čijem umeću su ispredali bajke.

Ponosan je bio klesar čije dleto je imale neobično sečivo.

V platnosti spojovacího výrazu ve vztažných větách se používá i zájmeno "što". V některých případech stejnou syntaktickou platnost má i adjektivní zájmeno "koji". To však neznamena, že ve všech případech jsou funkce a význam těchto dvou spojovacích výrazů stejné a že lze v platnosti zájmena "što" použít vždy vztažné zájmeno "koji".

Tonka etare suze što su joj vlašile trepavice.
A njezin život je priča što kola od usta do usta.
Hoće da se oslobodi neugodnog ukusa što mu je ostavio pokvaren zalogaj.

Spojovací výraz "što" se používá výlučně tehdy, vztahuje-li se na začátku vztažných vět k nějakému zájmenu (s výjimkou zájmena použitého ve funkci adjektivní), jako např. zájmenu "nešto" nebo "ovo", "ono", "to", "sve". Takové věty mohou mít i zvláštní syntaktické funkce: mohou být podměty, doplňky přísudku nebo plnit funkci předmětu.

Zaboravlja se ono što je bilo i sve manje misli na ono što će biti.

Obrati pažnju na nešto što nije video.

Zájmeno "što" se rovněž používá ve funkci spojovacího výrazu v případech, kdy vztažná věta závisí na řídícím slovesu, tj. jestliže se vztahuje na celou řídící větu.

Pa bi iguman razabrao viku, neobičan ženski glas, što je gotovo vređalo ovo jutarnje spokojstvo.

Jako spojovací výrazy vztažných vět se někdy používají i spojky "da" a "te", stejně jako příslovce "gde" a "kako".

Nema niko da je kadar utešiti žalosnu majku.
Drvo iskopano kao korito te njim voda ide.
Zanimljivo je čuti pisce i umetnike kako čine za
taj nedostatak prekore kritici.
Čuju se psi gde oko kuće laju.

C/ Cvičení

1. Přečtete a přeložte do češtiny úvodní text.
2. Vysvětlíte srbocharvátsky význam slov užitých v textu:
konkurs, samopouzdanje, kube, kompliment, nonšalantan,
nadmočnost, aljkavost, učtiv, lenština, tutor, projekat,
razjariti, metodičan, talenat, manastir.
3. Na základě úvodního textu utvořte 5 otázek. Otázky formulujte česky a překládejte je simultánně do srbocharváštiny. Odpovídejte srbocharvátsky a odpovědi překládejte do češtiny. Pracujte ve dvojicích.
4. Úvodní text reprodukujte srbocharvátsky.
5. K vyznačeným slovům vyhledejte antonyma. Utvořte věty, v nichž použijete v kontrastu obou členů antonymní dvojice:

<u>učestvovati</u> u konkursu,	<u>stari</u> Miljković,
<u>odbijen</u> projekat,	njegova <u>aljkavost</u> ,
<u>jutarnja</u> poseta,	<u>dozvoljavate</u> mi,
neprimetno se <u>osmehnu</u> ,	bio je <u>najbolji</u> ,
začuđen u <u>početku</u> ,	<u>nagao</u> pokret,
<u>neprijatan</u> razgovor,	Miljković <u>ubrza</u> ,
<u>neobičan</u> talenat,	velika <u>lenština</u>

Pomůcka: mladi, branite, uspori, namršti se, vrlo vreden čovek, ne učestvovati, večernja, običan, prihvaćen, pažljivost, na kraju, prijatan, najgori, miran.

6. Přeložte pomoci slovníku do češtiny:
  - On se nikoga ne boji i svakome skreše u brk.
  - Juče sam lepo omastio brkove.